

Шуліга В. А.,

*ад'юнкта кафедри кримінального процесу та криміналістики**Львівського державного університету внутрішніх справ*ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7312-7463>

РЕКОНСТРУКЦІЯ ПОБУТОВОЇ КОНФЛІКТНОЇ ПЕРЕДІСТОРІЇ ЯК ОСНОВА ПОБУДОВИ ТА ПЕРЕВІРКИ СЛІДЧИХ ВЕРСІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ

Анотація. Статтю присвячено розробленню криміналістичних засад реконструкції побутової конфліктної передісторії під час досудового розслідування умисних вбивств та визначенню її функціонального значення для побудови, конкретизації й перевірки слідчих версій. Актуальність дослідження зумовлена тим, що під час розслідування вбивств, учинених у сфері сімейних, партнерських, родинних, сусідських та інших повсякденних міжособистісних відносин, криміналістично значуща інформація часто формується задовго до безпосередньої події позбавлення життя та залишається розосередженою між показаннями осіб, документами, попередніми зверненнями до уповноважених органів, цифровими комунікаціями, аудіо- і відеозаписами, відомостями про поведінку учасників та іншими джерелами. За таких умов зосередження лише на останньому конфліктному епізоді може спричинити втрату інформаційних зв'язків, необхідних для пояснення розвитку події та перевірки альтернативних слідчих версій. Метою статті є наукове обґрунтування криміналістичної реконструкції побутової конфліктної передісторії як системного пізнавально-організаційного процесу та розроблення алгоритму використання отриманої інформації у версійній діяльності слідчого. Методологічну основу дослідження становлять системно-структурний, формально-логічний, формально-юридичний і порівняльний методи, аналіз, синтез, узагальнення, криміналістичне моделювання та метод побудови альтернативних гіпотез. Запропоновано авторське визначення криміналістичної реконструкції побутової конфліктної передісторії. Обґрунтовано необхідність розмежовувати встановлення факту конфліктних відносин, реконструкцію їх розвитку та доказування обставин конкретного кримінального правопорушення. Виокремлено часовий, суб'єктний, предметний, комунікативний, поведінковий та інформаційно-слідовий контури реконструкції. Розроблено шестистадійний алгоритм, що передбачає діагностичне окреслення меж конфліктної передісторії, формування карти джерел інформації, побудову хронологічної моделі, кореляційно-суперечнісний аналіз відомостей, висунення альтернативних слідчих версій та їх послідовну верифікацію і фальсифікаційну перевірку. Наукова новизна полягає у формуванні цілісної моделі переходу від фрагментованої інформації про попередні відносини учасників до системи перевірюваних слідчих версій із запровадженням механізму протидії підтверджувальному упередженню. Практичне значення запропонованого підходу полягає в можливості його використання для планування першочергових слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, визначення інформаційних прогалин, своєчасного виявлення цифрових і документальних джерел, перевірки показань та запобігання передчасному звуженню розслідування до однієї версії.

Ключові слова: умисне вбивство, побутовий конфлікт, конфліктна передісторія, криміналістична реконструкція, слідча версія, доказова інформація, цифрові докази, досудове розслідування, криміналістичний алгоритм, підтверджувальне упередження.

Постановка проблеми. Розслідування умисного вбивства завжди передбачає ретроспективне пізнання події, яка на момент початку досудового розслідування вже відбулася та залишила певну систему матеріальних, ідеальних і цифрових відображень. Для вбивств, учинених у контексті побутових конфліктів, особливе значення має та обставина, що криміналістично релевантна інформація не обмежується безпосереднім місцем, часом і способом заподіяння смерті. Значна її частина може формуватися протягом попереднього періоду взаємин між потерпілим та іншими особами й відображати виникнення суперечностей, їх повторюваність, зміну інтенсивності, поведінкові реакції сторін, спроби дистанціювання, погрози, звернення по допомогу, характер комунікації та інші обставини.

У попередніх дослідженнях обґрунтовано теоретико-криміналістичні підстави виокремлення вбивств, учинених в умовах побутового конфлікту, як окремої категорії кримінальних правопорушень та встановлено взаємозв'язок між особою правопорушника, потерпілим, мотивом, обстановкою, способом і слідовою картиною [1, с. 969–974; 2, с. 1336–1353]. Проте саме по собі встановлення типових характеристик відповідної категорії кримінальних правопорушень не розв'язує практичного питання: яким чином фрагментарні відомості про передісторію відносин необхідно перетворити на систематизовану криміналістичну модель, придатну для побудови та перевірки слідчих версій.

Необхідність такого переходу особливо виражена на початковому етапі розслідування. У цей період слідчий може одночасно отримувати різноякісну інформацію: результати огляду місця події, відомості від родичів і сусідів, дані про попередні звернення до поліції, повідомлення в мобільних застосунках, аудіо- та відеозаписи, інформацію про переміщення осіб, поведінку до та після події. Частина таких даних може бути суперечливою, емоційно забарвленою або неповною. За відсутності методично визначеної процедури їх систематизації виникає ризик підміни реконструкції побутової конфліктної передісторії простим накопиченням відомостей про «сварки» чи «погані стосунки».

Сучасні українські дослідження методики розслідування вбивств, пов'язаних із домашнім насильством, засвідчують необхідність урахування попередніх відносин між учасниками, специфіки первинної інформації та особливостей організації слідчих дій [3, с. 157–168]. Ю. Комаринська та П. Полян,

аналізуючи структуру методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, також наголошують на системному характері відповідної криміналістичної діяльності [4, р. 28–35]. Водночас результати цих досліджень створюють передумови для подальшої конкретизації механізму, за допомогою якого відомості про конфліктну передісторію можуть бути перетворені на систему взаємопов'язаних слідчих версій.

Отже, актуальним є розроблення не чергового переліку типових ознак побутових конфліктів, а процедури криміналістичної реконструкції, орієнтованої на встановлення меж передісторії; визначення системи інформаційних джерел; перевірку їх незалежності та взаємоузгодженості; хронологічне впорядкування подій; виявлення інформаційних прогалин і суперечностей; побудову декількох альтернативних пояснень подій; визначення слідчих дій, результати яких здатні підтвердити або спростувати кожну з версій.

Стан дослідження проблематики. Проблеми розслідування насильницьких кримінальних правопорушень у сфері близьких та побутових відносин упродовж останніх років отримали помітний розвиток у вітчизняній криміналістиці. К. А. Шаповал запропонувала криміналістичну класифікацію вбивств із застосуванням домашнього насильства та розкрила окремі особливості тактики проведення слідчих (розшукових) дій у відповідних кримінальних провадженнях [5, с. 110–120; 6, с. 324–330]. В. П. Гонтаренко, узагальнюючи стан дослідження проблем розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, констатує необхідність подальшого формування спеціалізованого криміналістичного інструментарію [7, с. 241–250]. О. В. Пчеліна обґрунтовує перспективність побудови окремої методики розслідування домашнього насильства, акцентуючи на взаємозв'язку її структурних елементів [8, с. 329–332].

Зарубіжні дослідження domestic homicide та intimate partner homicide підтверджують доцільність аналізу не ізольованого останнього конфліктного епізоду, а часової динаміки відносин і поєднання взаємопов'язаних обставин. В. Kim та А. V. Merlo узагальнюють систематичні огляди домашніх убивств [9, р. 776–793]; Л. C. Gonçalves та співавтори виявляють специфічні характеристики domestic homicide порівняно з іншими насильницькими діями [10]; J. Monckton Smith описує послідовність ескалації інтимно-партнерського насильства до фатальної події [11, р. 1267–1285].

Дослідження J. T. Messing та співавторів [12, р. 563–572], J. Chopra та співавторів [13, р. e3086–e3095], С. Vignola-Lévesque та S. Léveillé [14, р. NP15874–NP15898], S. Horn та співавторів [15], J. Santos-Hermoso та співавторів [16, р. 521–543] і систематичний огляд T. Rumpf та співавторів [17, р. 3005–3019] у різних аспектах засвідчують значення комбінації поведінкових, ситуаційних і комунікативних ознак. Для криміналістики ці результати цінні як методологічна підстава реконструювати динаміку відносин, але не як готова схема доказування причетності конкретної особи.

Цифрові джерела набувають окремого значення для реконструкції. І. Гловюк та співавтори аналізують допустимість аудіо- і відеозаписів, наданих потерпілими від домашнього насильства [18, р. 145–154], а А. В. Скрипник та І. А. Тітко – конституційно-правові аспекти використання цифрової інформації у кримінальному процесуальному доказуванні [19, с. 283–287].

Отже, інформаційна модель повинна поєднувати традиційні та цифрові джерела з обов'язковим дотриманням їх процесуального режиму.

Для версійної діяльності важливим є ризик когнітивного упередження. V. Meterko та G. Coorger показують, що початкова гіпотеза здатна впливати на оцінювання наступної інформації [20, р. 101–122]. І. Fahsing, A. Rachlew та L. May експериментально обґрунтовують стратегію «consider the opposite» як засіб зниження однобічності слідчих суджень [21, р. 45–60]. Це дає підстави включити до реконструктивної моделі обов'язкову перевірку альтернативних пояснень.

Мета статті. Метою статті є розроблення криміналістичних засад реконструкції побутової конфліктної передісторії під час досудового розслідування умисних вбивств, визначення системи джерел криміналістично значущої інформації та обґрунтування алгоритму її використання для побудови, конкретизації, перевірки і коригування слідчих версій. Для досягнення поставленої мети необхідно уточнити зміст поняття «побутова конфліктна передісторія»; визначити межі її криміналістичної реконструкції; систематизувати джерела інформації; запропонувати послідовність аналітичних дій слідчого; встановити взаємозв'язок між результатами реконструкції та версійною діяльністю; сформулювати запобіжники від однобічного трактування факту конфлікту.

Методологічну основу становлять системно-структурний, формально-логічний, формально-юридичний і порівняльний методи, аналіз, синтез, узагальнення та криміналістичне моделювання. Їх застосовано для визначення елементів конфліктної передісторії, процесуальних меж роботи з інформацією, побудови алгоритму реконструкції та системи перевірки альтернативних слідчих версій.

Виклад основного матеріалу. Криміналістичне пізнання механізму умисного вбивства потребує встановлення не лише безпосередньої послідовності дій під час події, а й тих попередніх взаємодій, які могли інформаційно відобразитися у матеріалах кримінального провадження. Для досліджуваної категорії особливе значення має не сам факт наявності конфлікту, а можливість відновити його розвиток у межах, що фактично пов'язані з подією та можуть бути перевірені процесуальними засобами.

1. Криміналістичний зміст побутової конфліктної передісторії

Поняття «передісторія» у контексті розслідування не слід розуміти як необмежений опис усього періоду взаємин потерпілого та інших осіб. Криміналістичне значення має лише той фрагмент попередньої взаємодії, відомості про який можуть бути функціонально пов'язані з досліджуваною подією, її мотивами, поведінкою учасників, обставинкою, способом дій або формуванням доказової інформації.

На цій підставі побутову конфліктну передісторію умисного вбивства пропонується визначати як інформаційно значущий фрагмент розвитку міжособистісних відносин у сфері повсякденної життєдіяльності, що передуює кримінально протиправній події та включає виникнення, зміну, ескалацію, тимчасове припинення або інші трансформації суперечностей, які можуть мати значення для пояснення поведінки учасників, визначення джерел доказової інформації та побудови слідчих версій.

У цьому визначенні принципове значення мають три характеристики. По-перше, передісторія має інформаційний, а не

автоматично причинний характер. Наявність попередніх конфліктів ще не означає, що саме вони спричинили вбивство, і тим більше не доводить причетність будь-якої конкретної особи. Причинний зв'язок, спрямованість умислу та інші юридично значущі обставини встановлюються самостійно на підставі належної сукупності доказів.

По-друге, передісторія є динамічною. Її зміст становлять не лише статичні характеристики осіб, а зміни відносин у часі: виникнення суперечності, її предмет, способи реагування сторін, зміна характеру комунікації, епізоди примирення чи дистанціювання, повторна ескалація, зовнішні події, здатні вплинути на поведінку. По-третє, вона має слідовий потенціал. Тривала взаємодія осіб може відображатися у пам'яті свідків, документах, попередніх зверненнях, матеріалах адміністративного або кримінального провадження, листуванні, телефонних контактах, фотографіях, аудіо- і відеозаписах, інформації про переміщення та інших законно отриманих даних.

Відповідно, криміналістичну реконструкцію побутової конфліктної передісторії доцільно розуміти як системний пізнавально-організаційний процес виявлення, процесуально коректного отримання, перевірки, хронологічного впорядкування та взаємного зіставлення відомостей про розвиток попередніх відносин учасників з метою формування максимально несуперечливої інформаційної моделі та її використання для висунення і перевірки альтернативних слідчих версій. Таке розуміння дозволяє відмежувати реконструкцію від простого накопичення інформації: слідчого цікавить не кількість повідомлень про конфлікт, а структура інформаційних зв'язків між ними.

2. Межі криміналістичної реконструкції

Методично неправильно встановлювати конфліктну передісторію без визначення її меж. Надмірне розширення пошуку створює інформаційний шум, необґрунтовано втручається у приватне життя та може зміщувати увагу від предмета доказування. Надмірне звуження, навпаки, призводить до втрати істотних зв'язків. Пропонується визначити межі реконструкції за шістьма взаємопов'язаними контурами.

Часовий контур визначає період, який реально може бути пов'язаний із розвитком досліджуваної ситуації. Його початком не обов'язково є перша суперечка між особами. Вихідною точкою може бути подія, після якої відносини якісно змінилися: початок спільного проживання, розрив партнерства, майновий спір, зміна місця проживання, виникнення претензій, систематичні погрози або інша обставина, яка за матеріалами провадження набуває криміналістичної релевантності.

Суб'єктний контур охоплює осіб, інформація про взаємодію яких потенційно пов'язана з подією. Необхідно уникати автоматичного звуження цього кола до однієї особи, щодо якої першою отримано відомості про конфлікт із потерпілим. Предметний контур відображає зміст суперечностей: особисті, майнові, сімейні, партнерські, сусідські або інші питання. Важливо встановлювати не лише формальний предмет спору, а його зміну в часі.

Комунікативний контур включає способи взаємодії: особисті зустрічі, телефонні розмови, електронне листування, спілкування через соціальні мережі чи месенджери, контакти через третіх осіб. Поведінковий контур охоплює дії, які мають фактичне підтвердження: уникнення контакту, пошук зустрічі, звернення по допомогу, погрози, пошкодження майна, зміни звичного маршруту або поведінки, підготовки чи післяподії дії. Інформаційно-слідовий контур визначає, у яких джерелах

кожна з установлених обставин могла відобразитися та яким чином відповідні дані можуть бути процесуально перевірені.

Встановлення зазначених меж повинно здійснюватися не одноразово, а ітеративно. Поява нового перевіреного факту може обґрунтовано розширити або звужити часовий чи суб'єктний контур. Саме тому межі реконструкції не є наперед заданими; вони уточнюються у міру накопичення і перевірки інформації.

3. Джерела інформації для реконструкції конфліктної передісторії

Реконструкція має ґрунтуватися на принципі множинності та незалежної перевірки джерел. Одна й та сама обставина бажано має перевірятися за декількома інформаційними каналами, якщо це фактично та процесуально можливо. До першої групи належать особистісні джерела: показання родичів, сусідів, друзів, колег, інших осіб, які спостерігали взаємодію сторін або отримували від них повідомлення про певні події. Такі відомості є важливими, однак потребують перевірки з урахуванням характеру взаємин свідка з учасниками, часу отримання ним інформації та можливості безпосереднього сприйняття обставин.

Другу групу утворюють офіційно-документальні джерела: заяви та повідомлення до органів державної влади, матеріали попереднього реагування поліції, судові рішення, процесуальні документи, документи соціальних або медичних установ – у межах і порядку, визначених законодавством. Їх значення полягає, зокрема, у можливості об'єктивувати окремі часові точки передісторії.

Третя група – цифрово-комунікаційні джерела. Сюди можуть належати електронні повідомлення, історія комунікацій, фото-, аудіо- та відеоматеріали, законно отримані дані з електронних пристроїв та інформаційних систем. Сучасні дослідження підтверджують значний доказовий потенціал таких відомостей, однак їх використання потребує перевірки походження, цілісності, контексту та дотримання процесуального порядку отримання [18, р. 145–154; 19, с. 283–287].

Четверту групу становлять матеріально-слідові джерела, які можуть підтверджувати окремі епізоди попереднього конфлікту або їх зв'язок із подією: пошкоджене майно, документи, предмети, сліди на місці події та інші об'єкти. П'ята група – часово-просторові відомості: дані, що дозволяють перевіряти місце перебування осіб, часову послідовність контактів і можливість здійснення певних дій. Їх отримання повинно здійснюватися виключно з дотриманням установленого законодавством режиму.

Запропонована матриця не є переліком обставин, які апіорі мають доказове значення. Її функція – організувати роботу з інформацією таким чином, щоб кожне припущення було пов'язане з конкретним джерелом і способом перевірки.

4. Шестистадійний алгоритм реконструкції

На підставі систематизації наведених положень пропонується шестистадійний алгоритм криміналістичної реконструкції побутової конфліктної передісторії.

Перша стадія – діагностичне окреслення передісторії. Завдання полягає у встановленні того, чи містить первинна інформація ознаки попередньої конфліктної взаємодії, які потребують перевірки, а також у визначенні її попередніх часових, суб'єктних і предметних меж. На цьому етапі необхідно зберігати множинність пояснень: факт конфлікту робить певний напрям перевірюваним, але не є доказом причетності.

Таблиця 1

Матриця реконструкції побутової конфліктної передісторії під час розслідування умисного вбивства

Компонент реконструкції	Криміналістично значущі відомості та типові джерела	Основний спосіб перевірки	Значення для слідчих версій
Генезис відносин	Характер, тривалість, зміни у взаєминах; показання, документи, цифрова комунікація	Зіставлення незалежних джерел	Визначення початкового кола версій
Предмет суперечностей	Особисті, майнові, сімейні, сусідські та інші причини; показання, документи, повідомлення	Змістовний і часовий аналіз	Перевірка можливих мотивів без їх презюмування
Динаміка конфлікту	Частота, інтенсивність, ескалація, припинення; свідчення, звернення, листування, аудіо- та відеодані	Побудова хронології	Встановлення критичних точок
Зміни поведінки	Уникнення, пошук контакту, погрози, звернення по допомогу; показання, цифрові дані, матеріальні джерела	Перехресна перевірка	Конкретизація альтернативних пояснень
Останній етап взаємодії	Час, місце, зміст останніх контактів; телефонні й цифрові дані, відео, показання	Часова і просторова кореляція	Перевірка можливості реалізації версії
Подія вбивства	Спосіб, обстановка, дії учасників; огляд, експертизи, матеріальні та цифрові сліди	Зіставлення з реконструйованою передісторією	Підтвердження або спростування причинно-функціональних зв'язків
Післяподієва поведінка	Переміщення, повідомлення, приховування або інші дії; показання, цифрові дані, матеріальні сліди	Порівняння з попередньою поведінковою моделлю	Коригування версій
Інформаційні суперечності	Несумісність показань, часових даних чи інших відомостей; усі доступні джерела	Спеціальна перевірка суперечностей	Створення нових або відхилення недостатньо обґрунтованих версій

Друга стадія – формування карти джерел інформації. Для кожного інформаційного вузла визначаються потенційне джерело, процесуальний спосіб отримання та спосіб незалежної перевірки. Практично придатною є модель «обставина – джерело – спосіб отримання – перевірка – результат». Окремо позначаються нестійкі цифрові дані, збереження яких може потребувати своєчасних процесуальних рішень.

Третя стадія – побудова хронологічної моделі. Відомості розміщуються за часом подій, яких вони стосуються, а не за черговістю надходження до слідчого. Для кожної часової точки доцільно фіксувати статус інформації: встановлено; потребує перевірки; суперечить іншому джерелу; становить інформаційну прогалину.

Четверта стадія – кореляційно-суперечнісний аналіз. Перевіряються відповідності й невідповідності між показаннями, документами, цифровими та матеріальними даними. Суперечність між джерелами виділяється як самостійне завдання перевірки. Кореляція між загостренням конфлікту та часом убивства має орієнтуюче значення, але не повинна підміняти доказування причинного зв'язку.

П'ята стадія – побудова системи альтернативних слідчих версій. Для кожної версії фіксуються фактична основа, обставини, які вона пояснює і не пояснює, прогнозовані сліди, можливі підтверджувальні та спростовувальні дані, а також процесуально допустимі способи їх перевірки. Це перетворює версію з інтуїтивного припущення на перевірювану інформаційну модель.

Шоста стадія – верифікаційно-фальсифікаційна перевірка і коригування. Результати кожної процесуальної дії повинні впливати на інформаційний статус версії: посилювати або знижувати її обґрунтованість, вимагати уточнення чи відмови від неї. Алгоритм має циклічний характер, оскільки нові відомості можуть змінювати межі передісторії, карту джерел і хронологічну модель.

5. Значення реконструкції для побудови слідчих версій

Слідча версія виконує не лише пояснювальну, а й організаційну функцію. Її криміналістична цінність полягає в тому, що вона перетворює наявну інформацію на систему перевірюваних припущень та орієнтує подальше планування розслідування. Реконструкція побутової конфліктної передісторії може впливати на версійну діяльність у декількох напрямках.

Перший напрям – визначення кола потенційно значущих взаємин потерпілого. Йдеться не про автоматичне визначення підозрюваних, а про встановлення соціальних зв'язків, перевірка яких обґрунтована матеріалами провадження. Другий – перевірка можливого мотиву. Конфлікт може пояснювати формування певної мотивації, однак методично неприпустимо встановлювати мотив шляхом прямого перенесення змісту попередньої суперечки на подію вбивства. Наявність, зміст та інтенсивність мотиву повинні підтверджуватися сукупністю фактичних даних.

Третій напрям – реконструкція можливого сценарію розвитку події. Інформація про характер останніх контактів, домовленості про зустріч, зміни у комунікації або поведінці може допомагати перевіряти, чи відповідає конкретна версія встановленій часово-просторовій структурі. Четвертий – визначення джерел нової інформації. Саме реконструкція часто дозволяє встановити особу, про яку на початку розслідування не було відомо, знайти попереднє звернення, виявити цифровий канал комунікації або визначити часовий проміжок, що потребує додаткової перевірки.

П'ятий напрям – перевірка повноти та внутрішньої узгодженості повідомлених відомостей. Йдеться не про психологічну оцінку «правдивості особи», а про зіставлення конкретного твердження з незалежними джерелами. Шостий – формування альтернативних версій. Якщо реконструйована передісторія містить декілька окремих конфліктних зв'язків або факти, несумісні з первинним поясненням, це повинно прямо відображатися у плані розслідування.

6. Матриця перевірки слідчих версій і протидія підтверджуваному упередженню

Для практичної реалізації запропонованого підходу доцільно вести окрему матрицю, в якій кожна основна версія аналізується не лише за підтверджувальними, а й за спростовувальними критеріями. Умовна структура такої матриці має вигляд: версія → фактичні підстави → очікувані сліди → наявні підтвердження → наявні суперечності → потенційно спростовувальна інформація → необхідні дії → результат перевірки.

Системне використання такої моделі особливо важливе у ситуаціях, коли одна версія здається переконливою вже на початковому етапі. Дослідження когнітивних упереджень свідчать, що

ранне формування переконання про вину певної особи здатне впливати на подальшу оцінку неоднозначних відомостей [20, р. 101–122]. Стратегія «consider the opposite», експериментально досліджена I. Fahsing, A. Rachlew та L. May, передбачає свідоме формулювання альтернативного пояснення і пошук інформації, яка була б очікуваною, якби первинне припущення було неправильним [21, р. 45–60].

У криміналістичній реконструкції побутової конфліктної передісторії цей підхід може бути адаптований у вигляді правила: для кожної основної версії необхідно сформулювати щонайменше одне змістовне альтернативне пояснення та визначити факти, здатні спростувати початкову версію. Таке правило не означає штучного створення необмеженої кількості припущень. Альтернативна версія повинна мати фактичну основу або логічно випливати з інформаційних прогалин і суперечностей.

7. Цифрова складова реконструкції

Сучасна побутова комунікація значною мірою відбувається у цифровому середовищі. Тому реконструкція конфліктної передісторії без урахування цифрових відображень часто буде неповною. Водночас цифрові дані не повинні сприйматися як апіорі об'єктивні. Повідомлення може бути вирване з контексту; обліковий запис може використовуватися іншою особою; час на пристрої може відрізнятися від реального; окремі дані можуть бути видалені або змінені; скріншот не завжди дозволяє встановити походження первинної інформації.

Саме тому для цифрових джерел особливо важливими є встановлення походження інформації; збереження максимально повного контексту; фіксація технічних характеристик за необхідності; перевірка часових параметрів; зіставлення

з іншими джерелами; дотримання належної процесуальної форми отримання; оцінка допустимості, належності та достовірності в сукупності з іншими доказами. Дослідження І. Гловюк та співавторів демонструє складність оцінки аудіо- та відеозаписів, які створюються самими потерпілими, з погляду допустимості та втручання у приватність [18, р. 145–154]. А. В. Скрипник та І. А. Тітко також підкреслюють необхідність поєднання технологічної природи цифрових даних із правовими гарантіями [19, с. 283–287].

Практично це означає, що цифровий масив повинен використовуватися не для пошуку окремого «викривального повідомлення», а для реконструкції послідовності взаємодії: хто, коли, з ким і в якому контексті комунікував; як змінювалася частота контактів; чи відповідає зміст повідомлень заявленій поведінці; чи існують незалежні підтвердження.

8. Процесуальні межі використання реконструйованої інформації

Криміналістична доцільність не створює самостійної правової підстави для втручання у сферу приватності. Отримання та використання відомостей повинно здійснюватися відповідно до Кримінального процесуального кодексу України [22]. Це положення є принциповим для запропонованого алгоритму. Карта потенційних джерел є аналітичним інструментом, а не дозволом на автоматичне одержання будь-якої інформації. Для кожного джерела необхідно визначити належний процесуальний спосіб доступу, наявність передбачених законом підстав, межі втручання та процедуру фіксації.

Особливої обережності потребує інформація про приватне і сімейне життя. Її збирання повинно бути функціонально пов'язане

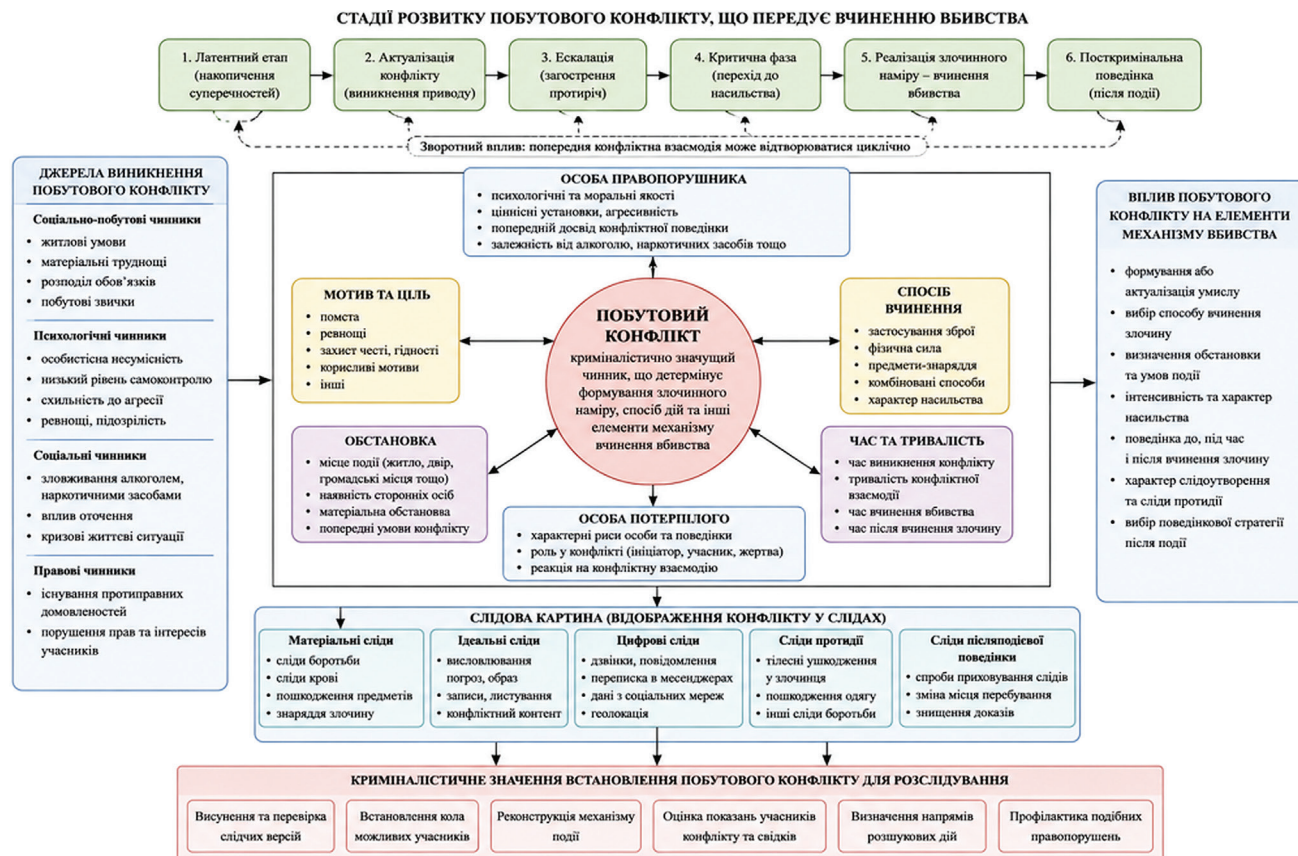

Рис. 1. Алгоритм реконструкції побутової конфліктної передісторії та її використання у версійній діяльності під час розслідування умисних вбивств

зане із завданнями конкретного кримінального провадження. Недопустимим є необмежене дослідження особистого життя потерпілого лише через припущення, що будь-які попередні відносини можуть мати значення.

Окремо необхідно розмежовувати поняття побутового конфлікту та домашнього насильства. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» встановлює нормативне визначення домашнього насильства, його форм і кола відповідних відносин [23]. Криміналістична категорія побутової конфліктної передісторії є іншою за функціональним призначенням і не може підміняти законодавчі критерії. Водночас якщо під час реконструкції встановлюються відомості про систематичну насильницьку поведінку, попередні звернення або інші обставини, які мають самостійне юридичне значення, вони повинні оцінюватися відповідно до законодавства, а не нейтралізуватися формулюваннями «сварка», «сімейна справа» чи «взаємний конфлікт».

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що побутова конфліктна передісторія умисного вбивства повинна розглядатися не як сукупність розрізнених відомостей про попередні сварки або неприємні відносини, а як самостійний об'єкт криміналістичної реконструкції. Її пізнавальне значення визначається можливістю встановлювати часові, суб'єктні, предметні, комунікативні, поведінкові та інформаційно-слідові зв'язки між попередніми відносинами осіб і подією, що розслідується.

Обґрунтовано шестистадійний алгоритм реконструкції, який включає: 1) діагностичне окреслення меж конфліктної передісторії; 2) формування карти джерел; 3) побудову хронологічної моделі; 4) кореляційно-суперечнісний аналіз; 5) формування системи альтернативних слідчих версій; 6) їх верифікаційно-фальсифікаційну перевірку та подальше коригування інформаційної моделі.

Доведено доцільність використання матричного принципу, за якого кожна криміналістично значуща обставина пов'язується з конкретним джерелом, способом перевірки і відповідною слідчою версією. Окремого статусу у такій моделі набувають інформаційні суперечності та прогалини, які мають розглядатися не як другорядні недоліки матеріалу, а як самостійні напрями перевірки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у переході від описового аналізу побутового конфлікту до його моделювання як керованого інформаційно-пізнавального процесу, безпосередньо інтегрованого у версійну діяльність слідчого. Практичне застосування запропонованого алгоритму може сприяти більш послідовному плануванню розслідування, своєчасному виявленню інформаційних джерел, структурованій перевірці показань, збереженню альтернативних напрямів пошуку та зменшенню ризику передчасного формування обвинувальної версії.

Перспективними напрямами подальших досліджень є емпірична апробація запропонованого алгоритму на матеріалах кримінальних проваджень про умисні вбивства, розроблення стандартизованої робочої карти реконструкції побутової конфліктної передісторії та дослідження можливостей використання спеціалізованих цифрових засобів для часової і кореляційної систематизації великих масивів криміналістично значущої інформації.

Література:

1. Шуліга В. А. Теоретико-криміналістичні засади виокремлення вбивств, вчинених в умовах побутового конфлікту, як окремої категорії кримінальних правопорушень. *Успіхи і досягнення у науці*. 2026. № 5 (27). С. 962–977. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-5\(27\)-962-977](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-5(27)-962-977).
2. Шуліга В. А. Криміналістична характеристика умисних вбивств, вчинених в умовах побутового конфлікту: структура та зміст основних елементів. *Національні інтереси України*. 2026. № 6 (23). С. 1336–1353. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-6\(23\)-1336-1353](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-6(23)-1336-1353).
3. Степанюк Р. Л., Гусєва В. О., Кікінчук В. В. Проблеми формування та реалізації методики розслідування вбивств, пов'язаних із домашнім насильством. *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 157–168. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.14>.
4. Komarynska Yu., Polian P. Criminal offences related to domestic violence: Structure of the investigation methodology. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2023. Vol. 13. No. 1. P. 28–35. DOI: <https://doi.org/10.56215/naia-chasopis/1.2023.28>.
5. Шаповал К. А. Криміналістична класифікація вбивств із застосуванням домашнього насильства. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. № 1 (89). С. 110–120. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.89.110-120>.
6. Шаповал К. А. Деякі особливості тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування вбивств, учинених у зв'язку із застосуванням домашнього насильства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2(93). С. 324–330. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2021.2.29>.
7. Гонтаренко В. П. Стан наукового дослідження проблем розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 241–250. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.25>.
8. Пчеліна О. В. Перспективність побудови методики розслідування домашнього насильства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 329–332. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/79>.
9. Kim B., Merlo A. V. Domestic Homicide: A Synthesis of Systematic Review Evidence. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2023. Vol. 24. No. 2. P. 776–793. DOI: <https://doi.org/10.1177/15248380211043812>.
10. Gonçalves L. C., Rossegger A., Sadowski F., Urwyler T., Baggio S., Endrass J. Domestic homicide and other violent crimes: The same or different phenomena? *Forensic Science International: Mind and Law*. 2022. Vol. 3. Article 100075. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.fsml.2022.100075>.
11. Monckton Smith J. Intimate Partner Femicide: Using Foucauldian Analysis to Track an Eight Stage Progression to Homicide. *Violence Against Women*. 2020. Vol. 26, No. 11. P. 1267–1285. DOI: <https://doi.org/10.1177/1077801219863876>.
12. Messing J. T., AbiNader M. A., Pizarro J. M., Campbell J. C., Brown M. L., Pelletier K. R. The Arizona Intimate Partner Homicide (AzIPH) Study: a Step toward Updating and Expanding Risk Factors for Intimate Partner Homicide. *Journal of Family Violence*. 2021. Vol. 36, No. 5. P. 563–572. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10896-021-00254-9>.
13. Chopra J., Sambrook L., McLoughlin S., Randles R., Palace M., Blinkhorn V. Risk factors for intimate partner homicide in England and Wales. *Health & Social Care in the Community*. 2022. Vol. 30. No. 5. P. e3086–e3095. DOI: <https://doi.org/10.1111/hsc.13753>.
14. Vignola-Lévesque C., Léveillé S. Intimate Partner Violence and Intimate Partner Homicide: Development of a Typology Based on Psychosocial Characteristics. *Journal of Interpersonal Violence*. 2022. Vol. 37, No. 17–18. P. NP15874–NP15898. DOI: <https://doi.org/10.1177/08862605211021989>.

15. Horn S., Vogt C., Wüller C., Görden T. Intimate partner homicide: Risk constellations in separation conflicts and points of intervention for the police. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2024. Vol. 18. Article paee029. DOI: <https://doi.org/10.1093/policing/paee029>.
16. Santos-Hermoso J., González-Álvarez J. L., Alcázar-Córcoles M. Á., Carbonell-Vayá E. J. Intimate Partner Homicide Against Women Typology: Risk Factor Interaction in Spain. *European Journal on Criminal Policy and Research*. 2024. Vol. 30. P. 521–543. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10610-022-09517-7>.
17. Rumpf T., Horn S., Vogt C., Göbel K., Görden T., Zibulski K. M., Uttenweiler V., Bondü R. Leaking in Intimate Partner Homicide: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2024. Vol. 25. No. 4. P. 3005–3019. DOI: <https://doi.org/10.1177/15248380241237213>.
18. Hloviuk I., Zavtur V., Zinkovskyy I., Fedorov O. The use of video and audio recordings provided by victims of domestic violence as evidence. *Social & Legal Studies*. 2024. Vol. 7, No. 1. P. 145–154. DOI: <https://doi.org/10.32518/sals1.2024.145>.
19. Скрипник А. В., Тітко І. А. Конституційно-правові аспекти використання цифрової інформації у кримінальному процесуальному доказуванні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 283–287. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/66>.
20. Meterko V., Cooper G. Cognitive Biases in Criminal Case Evaluation: A Review of the Research. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 2022. Vol. 37. P. 101–122. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11896-020-09425-8>.
21. Fahsing I., Rachlew A., May L. Have you considered the opposite? A debiasing strategy for judgment in criminal investigation. *The Police Journal: Theory, Practice and Principles*. 2023. Vol. 96. No. 1. P. 45–60. DOI: <https://doi.org/10.1177/0032258X211038888>.
22. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 13.08.2026).
23. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 13.08.2026).

Shuliha V. Reconstruction of the domestic conflict background as a basis for formulating and testing investigative versions in intentional homicide investigations

Summary. The article develops forensic foundations for reconstructing the domestic conflict background in pre-trial investigations of intentional homicides and determines its significance for formulating, specifying and testing investigative versions. The relevance of the study arises from the fact that, in

homicides occurring within family, intimate-partner, kinship, neighbourly and other everyday interpersonal relationships, forensically significant information is often generated before the fatal event and remains dispersed across witness testimony, official documents, previous reports to competent authorities, digital communications, audio and video recordings and other legally obtainable sources. Focusing exclusively on the final conflict episode may therefore cause the loss of informational links required to explain the development of the event and test competing investigative hypotheses. The purpose of the article is to substantiate forensic reconstruction of the domestic conflict background as a systematic cognitive and organisational process and to develop an algorithm for its use in investigative hypothesis generation and testing. The methodology combines systemic-structural, formal-logical, formal-legal and comparative approaches with analysis, synthesis, generalisation and forensic modelling. An authorial definition of forensic reconstruction of the domestic conflict background is proposed. Six interrelated reconstruction dimensions are identified: temporal, subject-related, substantive, communicative, behavioural and information-trace dimensions. A six-stage algorithm is developed, including diagnostic delimitation of the relevant background; creation of a source map; chronological modelling; correlation and contradiction analysis; formulation of alternative investigative versions; and verification, falsification-oriented testing and subsequent adjustment. The proposed matrix links relevant circumstances to potential sources, verification methods and their significance for competing versions. Particular attention is paid to digital information and criminal procedural safeguards. The article argues that evidence of a prior conflict must not be treated as proof of a person's involvement, motive or guilt. Scientific novelty lies in integrating reconstruction of pre-event interpersonal dynamics directly into investigative hypothesis management and supplementing the model with safeguards against confirmation bias. Practical application may improve investigative planning, facilitate timely identification of evidentiary sources, structure the examination of contradictory information and reduce the risk of premature investigative tunnel vision.

Key words: intentional homicide, domestic conflict, conflict background, forensic reconstruction, investigative version, evidentiary information, digital evidence, pre-trial investigation, forensic algorithm, confirmation bias.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися

Дата першого надходження статті до видання: 28.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.10.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)